

**Kurikan kaupungin ympäristöterveyspalveluiden
valvontasuunnitelma vuodelle 2024**

Ympäristöterveyslautakunta 14.12.2023 § 25

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	2
1 Johdanto	5
1.1 Mitä on ympäristöterveys?	5
1.2 Valvontasuunnitelma	5
1.3 Toimintaympäristö ja sen muutokset	6
Ilmajoen kunnan ja Kurikan kaupungin ympäristöterveyspalvelut	8
1.4 Yhteistoiminta-alue ja viranomainen.....	8
1.5 Yhteistoiminta-alueen kuvaus	8
1.6 Henkilöstö	9
1.6.1 Henkilöstövoimavarat, niiden jakautuminen ja riittävyys	9
1.6.2 Pätevyyden varmistaminen.....	2
1.6.3 Kouluttautuminen ja osaamisen varmistaminen.....	2
1.6.4 Perehdyttäminen.....	3
1.7 Tietojärjestelmät.....	4
1.8 Varautuminen ja häiriötilanteet.....	4
1.9 Viestintä ja näkyvyyden varmistaminen.....	5
1.9.1 Kuntalaiset ja kunnan toiminnanharjoittajat.....	5
1.9.2 Kuntapäätäjät.....	7
1.9.3 Sidosryhmät	7
1.9.4 Organisaation sisäinen viestintä	8
1.9.5 Viestintä häiriötilanteissa	8
2 Yksikön valvontatyön yleiset periaatteet ja tavoitteet	10
2.1 Laadunhallinta	11
2.2 Suunnittelu	11
2.3 Toteutus ja seuranta.....	12
2.4 Arviointi ja raportointi.....	13
2.5 Kehittäminen	15
3 Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonta	17
3.1 Valvontakohteet.....	17

3.2	Tarkastukset.....	18
3.2.1	Tavoitteet	18
3.2.2	Suunnittelu	18
3.2.3	Toteutus.....	22
3.3	Näytteenotto, ulkopuoliset asiantuntijat ja käytettävät laboratoriot	23
3.3.1	Talous- sekä allas- ja uimaveden ennalta suunniteltu näytteenotto	23
3.3.2	Talous- sekä allas- ja uimaveden näytteenottaja	24
3.3.3	Ennalta suunniteltu elintarvikevalvonnan näytteenotto ja näytteenottaja ...	24
3.3.4	Muu näytteenotto ja mittaus	25
3.3.5	Ulkopuoliset asiantuntijat ja laboratoriot.....	25
3.4	Valvonnan painopistealueet	26
3.4.1	Elintarvikevalvonta	26
3.4.2	Terveydensuojeluvalvonta	27
3.4.3	Tupakkavalvonta.....	29
3.5	Valvonnasta perittävät maksut	30
LIITE 1	Ympäristöterveydenhuollon keskeisin lainsäädäntö ja ohjeistus.....	31
LIITE 2	Talous- ja uimaveden näytemäärät	32

Taulukkoluetelo

Taulukko 1 ympäristöterveyspalveluiden käytettävissä oleva henkilöstö ja pääasialliset tehtävät.....	10
Taulukko 2 henkilöstövoimavarat ja niiden jakautuminen valvonnan eri sektoreille	11
Taulukko 3 suunnitelmalliseen valvontaan tarvittavat ja siihen käytettävissä olevat voimavarat	2
Taulukko 4 valvonnan arvioinnin näkökulmat ja kohteet.....	14
Taulukko 5 elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma: Ruokaviraston ohjeet työajan käytöstä toimintatyyppien valvontaan, kohteiden lukumäärä valvonta-alueella sekä tarkastussuunnitelma toimintatyyppikohtaisesti vuodelle 2024	20
Taulukko 6 terveydensuojeluvalvonnan tarkastussuunnitelma: Valviran ohjeet tarkastustiheydestä ja työajan käytöstä kohdetyyppien valvontaan, kohteiden lukumäärä valvonta-alueella sekä tarkastussuunnitelma toimintatyyppikohtaisesti vuodelle 2024.....	21
Taulukko 7 tupakkalain valvonnan tarkastussuunnitelma: Valviran ohjeet tarkastustiheydestä ja työajan käytöstä kohdetyyppien valvontaan, kohteiden lukumäärä valvonta-alueella sekä tarkastussuunnitelma toimintatyyppikohtaisesti vuodelle 2024.....	22
Taulukko 8 elintarvikevalvonnan painopistetyön tehtävät kunnassa	26
Taulukko 9 terveydensuojeluvalvonnan painopistetyön tehtävät	27
Taulukko 10 tupakkavalvonnan painopistetyön tehtävät.....	29

1 Johdanto

1.1 Mitä on ympäristöterveys?

Ympäristöterveydenhuoltoon (jatkossa ympäristöterveys) kuuluvat niin elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja, terveydensuojelua ja tupakkaa koskevan lainsäädännön sekä nikotiinivalmisteiden valvonta kuin eläinlääkintähuolto eli eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta ja eläinlääkäripalveluiden järjestäminen. Tämä valvontasuunnitelma koskettaa elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja, terveydensuojelua ja tupakkaa koskevan lainsäädännön sekä nikotiinivalmisteiden valvonnan. Eläinlääkintähuollosta laaditaan oma suunnitelma (Kurikan eläinlääkintähuollon suunnitelma).

Ympäristöterveyden työssä sovellettavan lainsäädännön (Liite 1) tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta. Ympäristöterveydenhuollon työtä tekevät ympäristöterveysyksikön työntekijät eli terveystarkastajat, eläinlääkärit sekä ympäristöterveysjohtaja. Valvonnan työhön kuuluvat ilmoitusten ja hakemusten käsittely, valvontatarkastukset, lausuntojen antaminen, hallinnollisten päätösten tekeminen, hallinnollisten pakkokeinojen ja sanktioiden käyttäminen sekä asiakkaiden eli kuntalaisten ja kunnan toiminnanharjoittajien ohjaus ja neuvonta.

1.2 Valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteiset, valtakunnalliset tavoitteet määritellään yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa, johon on pyritty tunnistamaan ohjelma-kauden haasteet ja tavoitteet. Valtakunnallinen valvontaohjelma huomioi hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusviranomaisten asettamat ympäristöterveydenhuoltoa koskevat linjaukset ja strategiset tavoitteet. Valtakunnallista valvontaohjelmaa täydentävät toimialakohtaiset valtakunnalliset valvontaohjelmat (elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma sekä valtakunnalliset tupakkalain ja terveydensuojelun valvontaohjelmat), joissa annetaan yhteistä, koko ympäristöterveydenhuoltoa koskevaa ohjelmaa tarkempia ohjeita.

Tämä Kurikan kaupungin ympäristöterveyspalveluiden valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) laaditaan elintarvike-, (297/2021, 39. §), terveydensuojelu-, (763/1994, 6§:n 2. mom.) ja tupakkalakiin (549/2016, 84. §) pohjaten, laadukkaan, riskiperusteisen ja terveyshaittoja ehkäisevän valvonnan toteuttamiseksi. Kunnan valvontasuunnitelmassa huomioidaan keskus- ja aluehallinnon linjaukset elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakka-valvontaan siltä osin kuin ne paikallisesti ovat tarpeellisia, tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa. Kunnan valvontasuunnitelman ajantasaisuus varmistetaan vuosittaisin päivityksin.

1.3 Toimintaympäristö ja sen muutokset

Orpon hallituksen hallitusohjelmaan ei tullut kirjausta ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirrosta hyvinvointialueelle, vaan tehtävien hoito jatkuu toistaiseksi kunnan järjestämänä. Maa- ja metsätalousministeriö sekä Sosiaali- ja terveysministeriö tekevät hallitukselle selvityksen, onko tarpeen muuttaa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminnasta annettua lakia siten, että yhteistoiminta-alueiden kokoa laajennettaisiin. Lisäksi selvitetään, tulisiko jatkaa väliaikaista säännöstä siitä, että hyvinvointialue voisi ottaa ympäristöterveydenhuollon hoitaakseen kunnalta, jos kaikki hyvinvointialueen kunnan ovat mukana ja hyväksyvät sen (rahoituspohja ja järjestämisvastuu kuitenkin kunnalla). (Keinänen, STM 2023.)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alalla (terveydensuojelu ja tupakkavalvonta) valtakunnallisesti ajankohtaisia asioita, jotka vaikuttavat kunnalliseen ympäristöterveysvalvontaan, on omia (Keinänen, Pekkola, Honkanen ja Rapala, STM 2023):

- Sisäilmaongelmien ehkäisy ja niiden korjaaminen tutkittuun tietoon ja hyviin käytäntöihin pohjaten jatkuu (Terveet tilat -Ohjelma).
- Tupakkalain säädöksissä otetaan jatkossa huomioon myös nikotiinipussit, kuumennettavat tupakkatuotteet sekä jäljitettävyyksivaatimukset kaikkiin tupakkatuotteisiin.
- Terveydensuojelulain kokonaisuudistusta ei mainita Orpon hallitusohjelmassa, mutta sen käynnistämiseksi on haettu poliittista hyväksyntää. Kokonaisuudistusta tukee parhaillaan käynnissä oleva Terveydensuojelu nyt ja tulevaisuudessa -hanke.
- Talousvesisäädökset on uudistettu pääosin vuonna 2023. Säädösmuutokset ovat poikineet ohjaus- ja neuvontatarpeita talousvettä toimittaville laitoksilta, mutta myös kouluttautumistarpeita talousvesivalvontaa tekeville viranhaltijoille.

- Tartuntatautilaki uudistetaan kokonaisuudessaan ja uudistuksen yhteydessä tarkastellaan myös ympäristöterveydenhuollon suhde tartuntatautilakiin ja sen valvontaan.

Elintarviketurvallisuus näkyy Orpon hallitusohjelmassa seuraavasti (Hjelm, MMM 2023):

- Tila ja pienteurastamojen toimintaedellytyksiä halutaan parantaa ja tilamyyntiä helpottaa.
- Normeja halutaan purkaa karsimalla päällekkäistä valvontaa maataloilla ja elintarviketeollisuudessa. Uutta sääntelyä annettaessa on tarkoituksena purkaa jotain vanhaa samalla pois.
- Tuotepakkauksiin halutaan vielä puuttuvia alkuperä- ja tuotantotapamerkintöjä.

Hallitusohjelmakirjauksilla on toteutuessaan suoria vaikutuksia kunnan elintarvikevalvontaan.

Ilmajoen kunnan ja Kurikan kaupungin ympäristöterveyspalvelut

1.4 Yhteistoiminta-alue ja viranomainen

Ilmajoen kunta ja Kurikan kaupunki ovat muodostaneet 1.1.2023 alkaen yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi. Kurikan kaupunki vastaa yhteistoiminta-alueen hallinnosta. Palveluiden järjestämisestä vastaa Kurikan kaupungin ympäristöterveyslautakunta, joka on kuntalain (410/2015, 51. §) mukainen yhteinen toimielin.

Ympäristöterveyslautakunta toimii elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- ja lääkelain sekä eläinlääkintähuoltolain mukaisena viranomaisena. Lautakunnassa on viisi jäsentä. Kurikan kaupunki on nimennyt kolme jäsentä ja Ilmajoen kunta kaksi jäsentä lautakuntaan.

Ympäristöterveyslautakunta on käsitellyt ja tehnyt päätöksen (9.2.2023 § 4) elintarvikelain (297/2021, 27§:n 3. mom.), terveydensuojelulain (763/1994, 7. §:n 1.mom.), tupakkalain (549/2016, 8. §) ja lääkelain (395/1987, 54 a § ja 54 c §) mukaisista toimivallan siirroista ympäristöterveyden viranhaltijoille.

1.5 Yhteistoiminta-alueen kuvaus

Kurikan kaupungin ympäristöterveyspalveluiden toiminta-alueeseen kuuluvat Ilmajoen kunnan ja Kurikan kaupungin alueet. Tilastokeskuksen mukaan toiminta-alueen väestömäärä on yhteensä noin 32 800 asukasta.

Yhteistoiminta-alue on alkutuotantovaltaista, erityisesti lihan- ja maidontuotantoa on runsaasti. Elintarvikevalvonnassa kolme suurinta toimintatyyppiä ovat alkutuotanto, elintarvikkeiden vähittäismyynti sekä tarjoilukeittiöt. Terveydensuojeluvalvonnan suurimmat kohde-tyypit ovat talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueet ja vedenottamot sekä koulut ja oppilaitokset. Tupakkalain valvonnassa työllistää eniten tupakkatuotteiden vähittäismyynti. (Taulukot 5-7).

Yhteistoiminta-alue on harvaan asuttua, minkä vuoksi ajomatkat saattavat olla varsin pitkiä. Alueella on paljon kausiluonteista, pienimuotoista ja ei-ammattimaista toimintaa. Alueen toiminnanharjoittajilla on runsaasti innovatiivisuutta. Kaikki edellä mainittu lisää henkilöstön ammatillisen täydennyskoulutautumisen tarvetta, mutta toisaalta myös selvitystyötä sekä neuvonnan ja ohjauksen tarvetta.

1.6 Henkilöstö

1.6.1 Henkilöstövoimavarat, niiden jakautuminen ja riittävyys

Ympäristöterveyden henkilöstöön kuuluvat ympäristöterveysjohtaja, neljä terveystarkastajaa, seitsemän kunnaneläinlääkärinä ja yksi valvontaeläinlääkärinä. Talousarviossa on varattu määrärahaa myös määräaikaisen apulaisterveystarkastajan ja osa-aikaisten eläintenhoitajien palkkaamiseen. Lisäksi on käytössä vähäinen määrä Kurikan kaupungin talouspalveluiden työpanosta laskutukseen. Ulkopuolista työvoimaa on ostettu elintarvike- ja talousvesinäytteenottopalveluun. Ympäristöterveyden kokonaishenkilöresurssi on 14,3 htv. Yhteistoiminta-alue täyttää ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetun lain (410/2019) vaatimukset 10 henkilötyövuoden henkilöresurssista (taulukko 1).

Terveystarkastajien ja osa ympäristöterveysjohtajan työpanoksesta jakaantuu elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvontaan. Valvontaeläinlääkärinä osallistuu elintarvikevalvontaan. Henkilöstöllä on selkeä työnjako ja vastuualueet. Henkilökunta on osittain erikoistunut (taulukko 1).

Taulukko 1 ympäristöterveyspalveluiden käytettävissä oleva henkilöstö ja pääasialliset tehtävät

Virkanimike	Vastuualue
Ympäristöterveysjohtaja (1 htv)	Hallinto, elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonta
Terveystarkastaja (1 htv)	Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonta, asumisterveys
Terveystarkastaja (1 htv)	Terveydensuojeluvalvonta, talous- ja uimavedet, asumisterveys
Terveystarkastaja (1 htv)	Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonta, talousvesi
Terveystarkastaja (1 htv)	Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonta, tupakan ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvat
Apulaisterveystarkastaja	Avustavat tehtävät 0,2 htv
Laskentasihteeri	Laskutus 0,1 htv
Kunnaneläinlääkärit 7 hlöä (7 htv)	Eläinlääkintähuolto, eläintaudit
Valvontaeläinlääkäri (1 htv)	Eläinsuojelu, eläintaudit, alkutuotannon hygieniavalvonta, sivutuotteet
Osa-aikaiset eläintenhoitajat 2 hlöä	Avustavat tehtävät 1,0 htv
Yhteensä käytettävissä 14,3 htv	

Valtaosa valvonnan voimavaroista käytetään sellaiseen valvontatyöhön, jota ei tarkkaan voida suunnitella. Tätä työtä ovat asiakkaiden ja kunnan toiminnanharjoittajien ohjaus ja neuvonta, asumisterveysvalvonta, asiakasvalitusten käsittely, erityis- ja häiriötilanteiden selvittäminen, lausuntojen laatiminen, uusien valvontakohteiden hakemusten ja ilmoitusten käsittely sekä hallinnollisten pakkokeinojen käyttäminen. Edellä mainittujen lisäksi voimavaroja käytetään toiminnan suunnitteluun ja raportointiin, tietojärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen, valvontakohderekisterin ylläpitoon, varautumiseen, laatu järjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen, kouluttautumiseen, sidosryhmäyhteistyöhön sekä tiedottamiseen, viestintään ja ympäristöterveyden näkyvyyden edistämiseen.

Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvontaan (sisältää nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettuja tuotteita) on kokonaisuudessaan käytettävissä 4,9 henkilötyövuotta (htv), josta ei suunnitelmallisen työn osuus on 4,2 htv:tta (85 %) ja suunnitelmallisen työn osuus 0,7

htv:tta (15 %) Myös valvontalajikohtaiset ei suunnitelmallisen ja suunnitelmallisen työn osuudet on laskettu (Taulukko 2).

Taulukko 2 henkilöstövoimavarat ja niiden jakautuminen valvonnan eri sektoreille

	Käytettävissä kokonaisuudessa [htv]	Käytettävissä kokonaisuudesta [htpv]	Käytettävissä kokonaisuudessa %	Ei suunnitelmallinen [htpv]	Käytettävissä ei suunnitelmalliseen valvontaan [htpv]	Käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan [htpv]	Käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan %
Elintarvikevalvonta	2,5	649	51 %	564	87 %	85	13 %
Terveysturvallisuusvalvonta	1,7	428	34 %	335	78 %	93	22 %
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0,7	187	15 %	182	97 %	6	3 %
Yhteensä	4,9	1264	100 %	1081	85 %	183	15 %

Elintarvikevalvonnassa suunnitelmallisen valvonnan tarve on suurempi kuin, mitä valvontaa voidaan tehdä. Elintarvikevalvonnassa valvonnan vaje kohdistuu alkutuotannon valvontaan. Terveysturvallisuus- ja tupakkavalvonnassa suunnitelmallinen valvonta saadaan tehtyä käytettävissä olevin voimavaroin (taulukko 3).

Taulukko 3 suunnitelmalliseen valvontaan tarvittavat ja siihen käytettävissä olevat voimavarat

		Elintarvike	Terveyden-suojelu	Tupakka ja nikotiinivalmisteet	Yhteensä
Resurssit (htpv/v)	Valvontatarve	87	93	6	186
	Toteutettavissa	85	93	6	183
Tarkastukset (lkm/v)	Tarkastustarve	234	109	28	371
	Toteutettavissa	225	109	28	362

1.6.2 Pätevyyden varmistaminen

Elintarvikevalvonnan valvontatehtäviä suorittavan henkilön pätevyys on määritelty elintarvikelaissa (297/2001, 32. §). Terveystensuojelulaista (763/1994, 7. § 3. mom.) löytyy terveydensuojelulain mukaisten tehtävien kelpoisuusvaatimukset. Valvontahenkilön pätevyys varmistetaan aina uuden henkilön valinnan yhteydessä sekä tarvittaessa esimerkiksi viranhaltijoiden tehtävänkuvia muutettaessa.

1.6.3 Kouluttautuminen ja osaamisen varmistaminen

Valvonta-asetuksen (EY N:o 625/2017, 5. art. 4. kohta ja liite II) mukaisesti virallista valvontaa ja muita virallisia toimia suorittavalle henkilöstölle annetaan mahdollisuus valvonta-osa-alueellaan ajantasaiseen perus- ja lisäkoulutukseen, jonka ansiosta tehtävien hoito voidaan tehdä ajantasaisin tiedoin ja asiantuntevasti, ja valvonta ja muut viralliset toimet tehdään johdonmukaisesti. Henkilökunnan riittävän osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi tavoitteena on, että jokainen valvontaa tekevä viranhaltija kouluttautuu vähintään 8 päivää vuodessa (8 pv/htv)¹⁾. Kouluttautumista seurataan henkilöstötietojärjestelmän (HRD-järjestelmä OSS) avulla.

1) Ympäristöterveyspalveluiden strategisen tavoitteen: kehittyvä henkilöstö, mittari vuonna 2024

Koulutustarjontaa seurataan aktiivisesti ja koulutuksiin osallistumisesta päätetään kuukausipalaverissa. Koulutusmateriaali tuodaan yksikköön mahdollisuuksien mukaan kaikkien viranhaltijoiden käytettäväksi.

Alalle vakiintuneiden koulutuspäivien (ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset ja alueelliset koulutuspäivät sekä ympäristöterveyspäivät) lisäksi koulutusta saadaan keskus- ja aluehallinnon viranomaisten ohjaus- ja koulutustilaisuuksista, alan toimijoiden, kuten korkeakoulujen ja yhdistysten seminaareista, webinaareista ja luennoista. Lisäksi jokainen valvoja perehtyy aktiivisesti ja oma-aloitteisesti lainsäädännön ja ohjeistusten muutoksiin esimerkiksi viranomaiskanavissa (Pikantti, Valviran ekstranet) ja ammattilehtien avustuksella.

1.6.4 Perehdyttäminen

Jokainen työntekijä perehdytetään työn alkaessa tai muuttuessa ja pitkän poissaolon jälkeen. Työhön opastusta tehdään aina työtavan tai -menetelmän vaihtuessa/muuttuessa, poikkeustilanteissa ja/tai sääntöjen/ohjeiden laiminlyöntien yhteydessä tai virheellisen toimintatavan tilanteessa.

Ympäristöterveysjohtaja perehdyttää työntekijät työpaikkaan sekä sen toimintaan ja toimintatapoihin, työolosuhteisiin, työpaikan haitta- ja vaaratekijöihin sekä niiden ennaltaehkäisyyn ja estämiseen, turvallisuusasioihin sekä häiriö- ja poikkeustilanteiden ohjeisiin ja toimintatapoihin. Terveystarkastaja perehdyttää työtehtäviin ja -menetelmiin, kuten valvontatyön tekemiseen, sekä työssä käytettäviin työvälineisiin ja -laitteisiin. Ympäristöterveyden perehdyttämisessä käytetään perehdyttämisohjetta ja -lomaketta, johon kirjataan perehdytyksen eteneminen.

Ympäristöterveydessä kannustetaan työntekijöitä omatoimisuuteen ja aloitteellisuuteen kysymisessä, kertaamisessa ja epäselvien asioiden selvittämisessä oman osaamisen ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

1.7 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollossa käytetään keskitettyä toiminnanohjauksen ja tiedonhallinnan Vati-tietojärjestelmää, joka on yksikön apuna valvontakohteiden määrässä ja laadussa, toiminnanohjauksessa, valvontatoimissa ja valvonnan raportoinnissa. Ympäristöterveydessä on varattu työaikaa Vatiin ja sen ylläpitämiseen vaadittavaan työhön, johon kuuluu muun muassa raportoitujen tietojen oikeellisuuden tarkastaminen sekä käyttäjästä riippumattomien virheiden ilmoittaminen ylläpitäjälle. Ympäristöterveydessä Vatin pääkäyttäjänä on kaksi terveystarkastajaa, jotka osallistuvat VATI-järjestelmän käyttäjän kouluttamisen ja tiedottamisen Ajankohtaista VATIsta –tilaisuuksiin. Ympäristöterveyteen on laadittu VATI-järjestelmän tietojärjestelmäseloste, jonka päivitys saatetaan loppuun vuonna 2024.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietoja hallinnoidaan VYHA-järjestelmällä, johon kerätään valvontayksikköä ja valvontaa koskevat tiedot, muun muassa henkilöresurssit sekä valvontasuunnitelma ja sen toteuman sanallinen arviointi. Ympäristöterveysjohtajan tehtävänä on koota ja ylläpitää VYHA-järjestelmään annettavia ympäristöterveyden tietoja.

1.8 Varautuminen ja häiriötilanteet

Ympäristöterveys varautuu ennalta elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviäviin epidemiioihin. Elintarvike- ja terveydensuojelulainsäädännön (297/2021: 24 §; 763/1994: 8 §) vaatimusten mukaisesti ympäristöterveydessä on erityis- ja häiriötilanteet huomioiva valmiussuunnitelma, jonka päivitystä jatketaan vuonna 2024. Suunnitelman päivittämisestä vastaa ympäristöterveysjohtaja. Ympäristöterveyspalveluiden vastuualueelta osallistutaan valtakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin valmiusharjoituksiin.

Asetuksen elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011, 4 §) mukaisen selvitystyöryhmän kokoonpanosta on sovittu ja ympäristöterveyslautakunta on nimennyt sen vuonna 2023 (9.11.2023 § 19). Ympäristöterveydestä epidemiaselvitystyöryhmään kuuluvat ympäristöterveysjohtaja, talousvesivalvontaa ja/tai elintarvikevalvontaa tekevä terveystarkastaja, valvontaeläinlääkäri sekä yksi kunnaneläinlääkäri (Ilmajoki). Selvitystyöryhmä toimii ja selvittää epidemioita asetuksen vaatimusten mu-

kaisesti ympäristöterveysjohtajan koollekutsumana. Selvitystyöryhmä kokoontuu tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa. Kokoontumisessa tiedotetaan aktiivisesti kaikista havaituista epidemiariskeistä. Työryhmän toimintaan on laadittu ohje, joka on päivitetty vuonna 2023.

Kurikan ympäristöterveyspalveluiden talousarviossa ei ole varauduttu laajojen epidemioiden selvittämiseen. Tarvittaessa taloudelliset resurssit varmistetaan lisätalousarviolla.

1.9 Viestintä ja näkyvyyden varmistaminen

Viestintään ja ympäristöterveyden näkyvyyden edistämiseen varataan henkilöstön työaika osana ei suunnitelmallista, muuta työnä. Viestinnän ja näkyvyyden edistämisen erityisvastuut on huomioitu työnjaossa.

1.9.1 Kuntalaiset ja kunnan toiminnanharjoittajat

Kurikan kaupungin [Internet-sivuille](#) on lisätty tietoa ympäristöterveydestä. Internetsivujen tarkoituksena on auttaa kuntalaisia löytämään ympäristöterveyden tarjoamat palvelut ja perustietoa niistä. Lisäksi Internet-sivuilla on henkilökunnan yhteystiedot. Internet-sivut palvelevat myös yhteistoiminta-alueen toiminnanharjoittajia tarjoten apua elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan asioissa. Kuntalaiset ja kunnan toiminnanharjoittajat voivat esimerkiksi käyttää sähköistä Ilppa-järjestelmää, jossa voi ilmoittaa toiminnan aloittamisesta, keskeyttämisestä ja lopettamisesta sekä ruokamyrkytyspäilyistä. Ympäristöterveyden osion tietojen ajan tasalla pitäminen ja lisääminen kuuluvat kahden terveystarkastajan vastuualueelle.

Oleellinen osa kuntalaisille ja kunnan toiminnanharjoittajille annettavasta viestinnästä on tarkastuksilla ja tarkastuskertomuksissa, sähköpostitse, puhelimitse ja kirjeitse, ympäristöterveyden järjestämässä koulutustilaisuuksissa, toimintaa edeltävillä neuvonta ja ohjauskäynneillä mutta myös ympäristöterveyden toimitiloissa, annettava [asiakaspalvelu, ohjaus ja neuvonta](#) kysymyksiin, tiedusteluihin, valvontapyyntöihin ja valituksiin sekä toimivaltaiselle viranomaiselle tai asiantuntijalle ohjaaminen. Ympäristöterveydestä luetaan kirjepos-

tia ja päivittäin tavoitettavuusaikana (arkipäivisin klo 10–14) yleissähköpostiosoitetta (terveystarkastajat@kurikka.fi), johon lähetetyt asiat hoidetaan eteenpäin asian vaatiman kiireellisyyden mukaisesti. Asiakkaita ohjeistetaan sopimaan tapaamiset ympäristöterveysjohtajan ja terveystarkastajien kanssa ennakolta puhelimitse tai sähköpostitse. Ympäristöterveyden tavoitettavuusaika on klo 10–14 välillä Kurikan kaupungin linjausten mukaisesti.

Ympäristöterveyspalveluiden strategisen tavoitteen: digitaalisten palveluiden kehittäminen mukaisesti vuonna 2024 digitalisoidaan asiakastyytyväisyyskysely ²⁾. Asiakaspalvelua kehitetään asiakastyytyväisyyskyselystä saadun palautteen perusteella entistä paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi.

2) Ympäristöterveyspalveluiden strategisen tavoitteen: asiakaslähtöinen toiminta, mittari vuonna 2024

Oleellisista ajankohtaisista asioista, muutoksista esimerkiksi toiminnassa tai lainsäädännössä ja/tai valvonnan tuloksista ja hankkeista annetaan tietoa Internet-sivuilla sekä erikseen laadittavilla tiedotteilla ja ohjauskirjeillä, joita jaetaan tarvittaessa esimerkiksi paikallislehtiin tai toimintatyyppikohtaisesti kirjeitse tai sähköpostitse. Toimijoille annetaan oleellista tietoa heihin vaikuttavista asioista, kuten toiminnan riskiluokituksesta ja valvontatiheydestä usein myös tarkastuskertomuksessa. Lisäksi tarvittaessa tehdään ennen toiminnan aloittamista ohjaus- ja neuvontakäyntejä²⁾ ja järjestetään ohjaavia ja neuvovia tilaisuuksia esimerkiksi etäviestintävälineitä käyttäen.

Valvontaa varten laadittu valvontasuunnitelma julkaistaan ympäristöterveyden Internetsivuilla ennen sen hyväksymistä ympäristöterveyslautakunnassa, mikä takaa kuntalaisille ja kunnan toiminnanharjoittajille mahdollisuuden lausua mielipiteensä siitä. Internet-sivuille lisätään voimassa oleva, hyväksytty valvontasuunnitelma ja maksutaksa.

Kuntalaisille ja kunnan toiminnanharjoittajille suunnatussa viestinnässä otetaan huomioon edellä mainitun lisäksi Kurikan kaupungin viestinnän säännöt ja ohjeet.

1.9.2 Kuntapäättäjät

Ympäristöterveyden viestinnässä otetaan huomioon kuntapäättäjät, erityisesti ympäristöterveyslautakunnan jäsenet. Heille annetaan tietoa ajantasaisesti ja avoimesti ympäristöterveyden toiminnasta ja ajankohtaisista asioista lautakunnan kokouksissa. Lisäksi elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan viranomaisena lautakunta saa tietoonsa ja päätettäväkseen lautakunnalle kuuluvat asiat.

Ympäristöterveyspalvelut osallistuvat aktiivisesti kaupungin toimintakulttuurin mukaisesti tilaisuuksiin ja kokouksiin, joissa jaetaan ympäristöterveyspalveluista avoimesti tietoa kuntapäättäjien päätöksenteon tueksi. Kuntapäättäjille suunnatussa viestinnässä otetaan huomioon Kurikan kaupungin viestinnän säännöt ja ohjeet.

1.9.3 Sidosryhmät

Ympäristöterveyden tärkeimpiä sidosryhmiä ovat muut viranomaiset eli paikallisesti kuntien rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, alueellisesti ympäristöterveydenhuollon muut yksiköt, tartuntatauti- ja pelastusviranomainen, aluehallintovirasto ja ELY-keskus ja valtakunnallisesti ministeriöt (MMM ja STM) sekä keskusviranomaiset (Valvira ja Ruokavirasto). Lisäksi asiantuntijaorganisaatioiden, kuten Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen ja Säteilyturvakeskuksen kanssa, tehdään tarvittaessa yhteistyötä ja viestitään valvonnan havainnoista.

Paikallisen rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun kanssa pidetään aktiivisesti yhteyttä erilaisten tapausten selvittämisessä/hoitamisessa. Lisäksi kokoonnutaan neuvotteluun tarvittaessa.

Elinympäristöterveyden edistämiseksi vuonna 2024 aloitetaan luomaan käytäntöä, jossa ympäristöterveyspalvelut kutsuvat säännöllisesti vuosittain koolle ainakin paikallisia rakennus- ja ympäristönsuojelun viranomaisia sekä pelastusviranomaisia.

Alueella on vakiintunut pidettäväksi vuosittain huippukokous, jossa Keski- ja Etelä-Pohjanmaan sekä Pohjanmaan alueen elintarvike- ja terveydensuojeluvalvontaa tekevä henkilöstö kokoontuu yhteen pohtimaan ja linjaamaan sekä jakamaan tietotaitoa valvonnan

ajankohtaisia asioista ja aiheista. Etelä-Pohjanmaan alueen kahden muun ympäristöterveysyksikön (Seinäjoen ja Kauhajoen alueet) kanssa on käynnistetty vuoden 2022 aikana yhteistyö, ja sitä jatketaan ja kehitetään edelleen vuoden 2024 aikana.

Aluehallintoviraston kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa. Yksiköstä osallistutaan aluehallintoviraston järjestämiin työkokouksiin ja työnohjaustilaisuuksiin. Ympäristöterveydestä toimitetaan aluehallintovirastoon edellytetyt raportoinnit ja koosteet. Pelastusviranomaisen kanssa tehdään yhteistyötä varautumisessa. ELY-keskuksen kanssa tiedonvaihto liittyy pääasiassa talous- ja uimaveden valvontaan.

Valtioneuvoston asetuksen (1365/2011), elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä mukaisesti, Kurikan kaupungin ympäristöterveyslautakunta on nimennyt (9.11.2023 § 19) epidemioiden selvittämistä varten selvitystyöryhmän. Tästä tarkemmin luvussa 2.5 varautuminen ja häiriötilanteet.

Valtakunnallisten viranomaisten kanssa tehdään yhteistyötä ja viestitään yksikön valvonnasta ja sen havainnoista oma-aloitteisesti tarvittaessa sekä säädellyin keinoin ja menetelmin.

Edellä mainittujen lisäksi on tärkeää tehdä yhteistyötä säännöllisesti myös yhteistyölaboratorioiden kanssa. Vuonna 2024 kutsutaan laboratoriot neuvotteluun ympäristöterveyden kanssa yhteistyön parantamiseksi edelleen.

1.9.4 Organisaation sisäinen viestintä

Ympäristöterveydessä pidetään säännöllisesti, vähintään kuukausittain, valvonnan palaverita tiedonkulun varmistamiseksi ja yhtenäisten toimintatapojen luomiseksi ja ylläpitämiseksi. Organisaatiossa kannustetaan henkilöstöä omatoimisuuteen ja aloitteellisuuteen tiedon jakamisessa ja viestinnän kokonaisvaltaisessa kehittämisessä.

1.9.5 Viestintä häiriötilanteissa

Ympäristöterveyden häiriötilanteiden viestintää ja sen vastuita on kuvattu ympäristöterveyspalveluiden valmiussuunnitelmassa sekä elintarvikkeen ja veden välityksellä leviävien

epidemioiden selvitys sekä tiedottaminen, selvitystyöryhmän keskeiset tehtävät ja yhteystiedot –ohjeessa.

2 Yksikön valvontatyön yleiset periaatteet ja tavoitteet

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 625/2017) virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista (jatkossa virallinen valvonta-asetus) annetaan vaatimuksia elintarvikevalvonnalle. Samoja vaatimuksia halutaan vapaaehtoisesti noudattaa ympäristöterveydessä myös terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnassa. Ympäristöterveyden toiminta pohjautuu laadunhallintaan (luku 3.1) sekä jatkuvan parantamisen PDCA-periaatteeseen eli suunnittelun (P), toteutuksen ja seurannan (D), arvioinnin ja raportoinnin (C) sekä kehittämisen (A) menetelmiin, josta tarkemmin (luvuissa 3.2–3.4).

Viranomaistyössä otetaan huomioon hallintolaissa (434/2003, 2. luku) asetetut hyvän hallinnon perusteet eli hallinnon oikeusperiaate, palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus, neuvonta, hyvän kielenkäytön vaatimus sekä viranomaisten yhteistyö. Hyvän hallinnon perusteilla taataan ympäristöterveyden asiakkaille oikeusturvan toteutuminen ja viranomaisresurssien mahdollisimman tehokas käyttö.

Ympäristöterveyden valvonnan luottamuksellisuus pohjaa lakiin viranomaistoiminnan julkisuudesta (621/1999). Valvonnan on tarkoituksena olla avointa ja siinä noudatetaan hyvää tiedonhallintatapaa. Lähtökohtaisesti viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, mutta samaisen lain salassapitovelvoitteita noudatetaan. Tiedonpyytäjiä kohdellaan tasapuolisesti (lain 3. luku oikeus saada tietoa asiakirjasta). Valvonnasta ja sen tuloksista tiedotetaan kunnan valvontasuunnitelman mukaisesti (luku 2.6) ja esimerkiksi Oiva-järjestelmää käyttäen elintarvikelain mukaisesti (297/2021, 16. §).

Ympäristöterveyden viranomaistyössä noudatetaan lainsäädännön vaatimuksia ja pyritään varmistamaan ympäristöterveydenhuollon valvottavien lakien (Liite 1) tarkoituksen toteutuminen. Lisäksi toiminnan suunnittelussa huomioidaan keskus- ja aluehallinnon linjaukset elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvontaan (valtakunnalliset valvontaohjelmat), siltä osin kuin ne paikallisesti ovat tarpeellisia, tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa.

2.1 Laadunhallinta

Ympäristöterveyden toiminnalle on JIK ky:n aikana laadittu yleinen sekä elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan laatujärjestelmät, jotka silloinen elintarvike-, terveydensuojelu-, ja tupakkavalvonnan viranomaisen on hyväksynyt (vuosina 2013–2015). Koska JIK ky:n aikainen toiminta vastaa hyvin pitkälle Kurikan järjestämää ympäristöterveydenhuollon toimintaa, on tarkoituksenmukaista noudattaa laatujärjestelmää myös nykyisessä toiminnassa.

Laatujärjestelmää päivitetään osa-alueittain ja tulevaisuudessa on tavoitteena saada laatujärjestelmä kokonaisuudessaan hyväksyttäväksi myös uudelle viranomaiselle (ympäristöterveyslautakunta). Vuoden 2024 alussa kartoitetaan kokonaisuudessaan laatujärjestelmän päivitystarpeet ja laaditaan aikataulusuunnitelma laatujärjestelmän eri osien päivittämiseksi.

Laatujärjestelmän kokonaisuudesta vastaa yksi terveystarkastaja. Sen päivittämiseen ja kehittämiseen osallistuvat myös ympäristöterveysjohtaja ja muut terveystarkastajat.

2.2 Suunnittelu

Ympäristöterveyden viranomaisvalvonta tehdään säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä. Valvonnan suunnittelun työkaluna ympäristöterveyden kokonaisuutta ajatellen on ympäristöterveyden valvontasuunnitelma, jossa huomioidaan:

- lainsäädännön asettamat vaatimukset,
- valtakunnallisissa valvontaohjelmissa määritellyt valvonnan yleiset tavoitteet, periaatteet sekä kehittämisteemat ja niistä johdetut painopistealueet
- valvontakohteet, niiden riskiluokitus ja tarkastustiheys (luvut 4.1 ja 4.2),
- muut viralliset toimet, kuten kuntalaisten ja kunnan toiminnanharjoittajien ohjaus ja neuvonta (luku 2.6.1),
- mahdollinen ennakoimaton työ, kuten valvontapyyntöihin, valituksiin ja epäilyihin perustuva valvonta, takaisinvetojen hoitaminen sekä vesivälitteisten epidemioiden ja ruokamyrkytysten selvittäminen, talous- ja uimavesien häiriötilanteiden selvittäminen (4.2.3),
- aikaisemmat valvontatulokset,

- mahdolliset auditointi-, arviointi- ja asiakaspalautteet sekä niiden edellyttämät korjaavat toimenpiteet,
- toimintaympäristön ja siinä tapahtuvien muutoksien vaikutus valvontayksikön toimintaan (luku 1.3)
- Kurikan kaupungin strategia (vuoden 2024 suunnittelusta alkaen).

2.3 Toteutus ja seuranta

Ympäristöterveyden viranomaistyötä tehdään yksikössä valvontasuunnitelmaan pohjautuen. Yksikön henkilökunnalla on työnjako ja vastualueet (luku 2.3.1). Työnjaon ja vastualueiden tarkistukset ja mahdolliset muutokset niihin tehdään ainakin valvontasuunnitelman laatimisen yhteydessä. Jokainen yksikön viranhaltija tekee henkilökohtaisen työsuunnitelman, jossa suunnitelman mukainen työ on suunniteltu ja aikataulutettu vuoden ajalle. Suunnitelmallinen työ tehdään ennakoimattoman työn ohessa ja tarvittaessa suunnitelmallisen työn suunnitelmaa päivitetään.

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan vuoden aikana säännöllisesti kolmen kuukauden välein (helmi-, touko-, elo- ja marraskuun loppu) yksikön kuukausipalaverien yhteydessä. Kolmen kuukauden välein tehtävässä seurannassa kiinnitetään huomiota:

- elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan suunnitelmallisten tarkastusten ja näytteenottojen kappale- ja käytetyn ajan määrään suhteessa suunniteltuun,
- suunnitelmallisten tarkastusten määrään suhteessa resursseihin (työntekijäkohtainen suhdeluku toiminnanohjausjärjestelmässä),
- valvontatulojen (vuosimaksut ja tarkastustulot) kehitykseen,
- valvonnan painopisteiden etenemisen ja tavoitteiden saavuttamiseen sekä
- ennakoimattoman työn (mm. valvontapyynnöt, valitukset ja epäilyihin perustuva valvonta, takaisinvetojen hoitaminen sekä ruokamyrkytysten selvittäminen) määrään.

Yksikön jokaisessa kuukausipalaverissa seurataan valvonnan eri osa-alueiden keskeisiä havaintoja ja tuloksia, epäkohtia ja niiden määriä sekä valvontatoimien loppuun saattamista kohteissa, joissa neuvonnalla, ohjauksella ja/tai kehottamisella ei ole saavutettu lainsäädännön vastaisten epäkohtien korjaamista ja/tai poistamista.

2.4 Arviointi ja raportointi

Ympäristöterveyden jatkuvaan parantamiseen kuuluu valvonnan toteutumisen arviointi keran vuodessa. Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan seurannassa (luku 3.3) saatuja tietoja ja niiden takia tehtyjä välittömiä toimenpiteitä analysoidaan suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuuden, tarkastusten ja näytteiden määrän, ei suunnitelmallisen ja muun työn, toiminnan laadullisen arvioinnin sekä valvonnasta saatujen tulosten ja niiden kohdentumisen, voimavarojen ja yhteistoiminta-alueen toimivuuden, toiminnan kehittämistarpeiden sekä arviointi- ja ohjauskäytien näkökulmista. Jokaisen arviointinäkökulman analysoimiseksi on valittu vähintään yksi arvioinnin kohde (Taulukko 5).

Valvonnan arviointi viedään käsittelyyn ja hyväksyttäväksi Kurikan kaupungin ympäristöterveyslautakunnalle. Käsittelyn jälkeen se raportoidaan aluehallintovirastolle VYHA-järjestelmän kautta. Raportoinnissa noudatetaan valtakunnallisia ohjeita ja aikatauluja.

Taulukko 4 valvonnan arvioinnin näkökulmat ja kohteet

Arvioinnin näkökulma	Arvioinnin kohde
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> - elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan (sisältää nikotiinikorvaustuotteet) valvonnan kattavuus - valtakunnallisten ja omien painopisteiden valvonnan toteutuminen - tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle - tarkastuksilla esiin tulleet muut keskeiset havainnot
Tarkastusten ja näytteiden määrä sekä niihin käytetty aika	<ul style="list-style-type: none"> - toteutuneiden tarkastusten lukumäärä ja niihin käytetty aika (valvontasuunnitelman toteuma täysin, pääsääntöisesti, osittain VYHA) - näytteet ja analyysit - valvontahankkeisiin osallistuminen - trendiseuranta viiden vuoden ajanjaksolla (alkaa vuodesta 2023)
Ei suunnitelmallinen ja muu työ	<ul style="list-style-type: none"> - Erityis- ja häiriötilanteiden, epidemioiden, asumisterveysvalvonnan, asiakasvalitusten, lausuntojen, koulutautumisen, sidosryhmäyhteistyön, hyväksymisten ja ilmoitusten käsittelyn sekä hallinnollisten pakkokeinojen määrä - Valvontayksikön tekemien rikosilmoitusten (terveysrikkokset, elintarvikerikkomus) määrä (VYHA) - Tietoon tulleiden tuomioiden määrä terveysrikoksesta tai elintarvikerikkomuksesta valvontayksikön alueella (VYHA) - Toimijoille annettujen koulutustilaisuuksien määrä (VYHA) - Selvitys muusta työstä
Toiminnan laadullinen arviointi	<ul style="list-style-type: none"> - ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan määriteltujen tavoitteiden saavuttaminen - painopistealueiden edistyminen

Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> - valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain - hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä kertyneet maksutulot - valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen (VYHA)
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> - voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimukseen, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan - selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin - erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri laukien mukaiseen valvontaan (VYHA) - valvonnan tehokkuuden toteutuminen (keskusviranomaisen tehokkuusmääritelmä) - Henkilöstön kouluttautuminen (VYHA)
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> - toimenpiteet, joilla yksikön toimintaa parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Auditoinnit (VYHA: sisäiset ja ulkoiset) sekä arviointi- ja ohjauskäynnit	<ul style="list-style-type: none"> - havaitut hyvät toimintatavat, kehitettävää, korjattavaa

2.5 Kehittäminen

Ympäristöterveyden valvontaa kehitetään yhteistoiminta-alueella valvontasuunnitelman toteutuksen seurannassa ja arvioinnista saatujen tietojen sekä lainsäädäntömuutosten perusteella. Myös uusien tutkimustulosten, riskien ja ilmiöiden aikaansaamat kehitystarpeet sekä asiakkailta, yhteistyötahoilta, sidosryhmiltä sekä ulkopuolisilta arvioijilta (mm. aluehallintovirasto: arviointi- ja ohjauskäynnit) saatu palaute ja kehittämis ehdotukset pyritään huomioimaan toiminnassa.

Esiin nousseet kehittämistarpeet käsitellään viipymättä esimerkiksi valvonnan palaverissa. Akuutisti tarvittavat muutokset toimintaan tehdään heti. Ei kiireelliset, mutta kehitystä vaativat asiat huomioidaan seuraavan vuoden valvontasuunnitelman laadinnassa.

3 Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonta

3.1 Valvontakohteet

Elintarvikelaissa (297/2021, 8,10 ja 13 §) määritellään alkutuotannon, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröimiseksi tehtävä ilmoitusmenettely sekä toiminnan keskeyttämis- ja lopettamisilmoitukset. Lisäksi elintarvikelaissa säädetään (9 ja 11 §) hyväksytystä itujen alkutuotantopaikasta sekä elintarvikehuoneistosta ja niiltä vaadittavasta hyväksynnän hakemisesta viranomaiselta. Ympäristöterveydessä käsitellään rekisteröinti-ilmoitukset ja hyväksymishakemukset elintarvikelain (10. § 6. mom.) mukaisesti. Toimipaikka-, toiminta- ja ilmoitusten sekä hakemusten käsittelytiedot tallennetaan VATI-järjestelmään.

Terveydensuojelulaissa säädetään laissa lueteltujen toimipaikkojen ja toimintojen käytöstä tehtävistä ilmoituksista, talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksymisestä sekä vedenjakelualueen ilmoittamisesta. Ympäristöterveydessä käsitellään ilmoitukset ja tehdään hyväksymismenettely terveydensuojelulain (15. §, 18. § 4. mom.) edellytysten mukaisesti. Toimipaikka-, toiminta- sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittelytiedot tallennetaan VATI-järjestelmään.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin luvanvaraisuudesta ja tukku- myynnin ilmoituksenvaraisuudesta säädetään tupakkalaissa (549/2016, 44. ja 50.§) ja nikotiinivalmisteiden luvanvaraisuudesta lääkelaisissa (395/1987, 54. a-e §) Ympäristöterveydestä myönnetään lupa tai annetaan ilmoituksen vastaanottoilmoitus tupakkalain (45. ja 50. §) mukaisesti. Lääkelain mukaiset nikotiinivalmisteiden hakemukset käsitellään lääkelain (395/1987, 54. a §) mukaisesti. Toimipaikka-, toiminta- sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittelytiedot tallennetaan VATI-järjestelmään.

Aiemmin mainitut, eri lakien perusteella ilmoitetut ja hyväksytyt kohteet ja toiminnot kuuluvat pääsääntöisesti säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä suoritettavan valvonnan (tarkastukset, näytteenotto) piiriin. Ympäristöterveyden elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan kohteet ovat valvontasuunnitelmassa (taulukot 5–7).

3.2 Tarkastukset

3.2.1 Tavoitteet

Yksittäisen tarkastusten tavoitteena on tutkia jokin yksityiskohta tai laajempi kokonaisuus todentamaan, täyttyvätkö lainsäädännössä esitetyt vaatimukset (Evara 16044/1, 8.). Elintarvikevalvonnan tarkastuksilla tarkastetaan alkutuotannon tai elintarvikehuoneiston rakenteellinen ja toiminnallinen vaatimustenmukaisuus, alkutuotannon tuotteiden, elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuus, alkutuotannon tuotteiden, elintarvikkeiden terveydellinen ja muu elintarvikesäädösten mukainen laatu sekä alkutuotannon tuotteista, elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus (L 297/2021, 1. §; Alkutuotannon elintarvikevalvonta –ohjeet 28.3.2022).

Terveydensuojelulain mukaisilla tarkastuksilla selvitetään, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Terveyshaitalla tarkoitetaan ihmisessä todettavaa sairautta, muuta terveydenhäiriötä tai sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää väestön tai yksilön elinympäristön terveellisyyttä. (L 763/1994, 1. §).

Tupakkavalvonnassa tarkoituksena on tarkastaa tupakkalain mukaisen myynnin ja muu luovuttamisen, omavalvonnan, markkinointi- ja esilläpitokieltojen sekä tupakointikieltoja ja –rajoituksia koskevien velvoitteiden noudattamista (L 549/2016, 8. §).

3.2.2 Suunnittelu

Valvontakohteiden valvontaa tehdään säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä. Elintarvikkeiden alkutuotannon valvontakohteiden tarkastustiheydet määritetään Ruokaviraston Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi –ohjeella (Ruokavirasto 2020 a). Rekisteröidyn elintarviketoiminnan ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen tarkastustiheyden määrittäminen tehdään kaksivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa tehdään perusvalvontatiheyden laskeminen Ruokaviraston Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen –ohjeella (1028/04.02.00.01/2022/5). Tästä ohjeistuksesta poiketaan vain

perustellusta syystä ja paikalliseen riskinarviointiin perustuen. Toinen vaihe toteutuu, mikäli valvontakohteen valvontatiheyttä on tarve nostaa. Mikäli valvoja arvioi, että elintarvikelainsäädännön vaatimukset eivät täyty, valvoja tekee uusintatarkastuksen perusvalvontatiheydeksi määritettyjen valvontakertojen lisäksi.

Terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan kohteiden riskinarviointi tehdään ja valvontatarve määritellään yksikön laatu järjestelmän mukaisesti.

Kurikan kaupungin ympäristöterveyspalveluiden yhteistoiminta-alueen elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan valvontakohteet, valvontakohteiden valvontatarve (sisältää arvion uusintatarkastusten määrästä) ja valvontaan käytettävä aika on arvioituna kohdetyyppikohtaisesti ja kokonaisuudessaan (taulukot 6–8).

Taulukko 5 elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma: Ruokaviraston ohjeet työajan käytöstä toimintatyyppien valvontaan, kohteiden lukumäärä valvonta-alueella sekä tarkastussuunnitelma toimintatyyppikohtaisesti vuodelle 2024

Toimintatyyppi	Valvontatarve ¹⁾ tark. / vuosi	Käytettävä aika (h)	Kohteiden määrä 2024	Tarkastustarve 2024	Tarkastussuunnitelma 2024
Maitonesteiden valmistus	6	3	2	12	12
Juuston valmistus	2 - 6	3	3	9	9
Voin ja rasvaseosten valmistus	6	3	1	6	6
Liha-alan valmistus (< 1 M kg/v)	2	3	2	2	2
Lihan käsittely, kansalliset helpotukset	0,5	2	4	2	2
Kala-ala, Kalajalosteiden valmistus	1	3	1	1	1
Muna-ala, munapakkaamo	1	3	2	2	2
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	0,35 - 0,5	3,5	3	5	5
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	0,35	2,5	1	0	0
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia tuotteita	0,5	3,5	7	4	4
Muiden viljatuotteiden valmistus	0,35 - 0,5	3,5	4	6	6
Myllytoiminta	0,5	3,5	1	1	1
Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus	0,35	3,5	3	2	2
Makeisten / Juomien valmistus	0,35	2,5	2	1	1
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	0 - 2	3	60	17	17
Grilli- ja pikaruokatoiminta	0,35 - 0,5	2,5	14	6	6
Kahvilatoiminta	0,35 - 0,5	3	18	8	8
Pubitoiminta	0	2	3	0	0
Ravintolatoiminta	0,35 - 2	3,5	45	26	26
Pitopalvelu	0,5	3,5	10	5	5
Suurkeittiö, keskuskeittiötoiminta	0,5 - 2	3,5	12	13	13
Suurkeittiö, laitoskeittiö	0,5 - 1	3,5	19	13	13
Tarjoilukeittiötoiminta	0,35	2,5	54	29	29
Elintarvikkeiden kuljetukset	0,35	2,5	10	0	0
Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi / maahantuonti	0,3	6	1	0	0
Hunajantuotanto	0		24		
Lihantuotanto	0		283		
Maidontuotanto	0,2	2	175	40	32
Munantuotanto	0,2	2	18	4	3
Peltoviljely	0		7	0	0
Puutarhaviljely, avomaa	0,3	1	6	0	0
Puutarhaviljely, kasvihuone	0,2	1	1	0	0
Uusinta C (arvio)	-	2	20	20	20
Yhteensä			816	234	225

¹⁾ Huomioitu kohteiden riski- ja kokoluokka Ruokaviraston ohjeen 1028/04.02.00.01/2022 mukaan

Taulukko 6 terveydensuojeluvalvonnan tarkastussuunnitelma: Valviran ohjeet tarkastustiheydestä ja työajan käytöstä kohdetyyppien valvontaan, kohteiden lukumäärä valvontaluueella sekä tarkastussuunnitelma toimintatyyppikohtaisesti vuodelle 2024

Suunnitelmallisen valvonnan toimintatyyppi	Riskiluokka	Tarkastustiheys / v	Käytettävä aika (h)	Kohteiden määrä 2024	Tarkastustarve ⁽¹⁾ 2024	Tarkastussuunnitelma 2024
Majoitustoimintaan tarkoitettu tila	2 - 1	0,2	5	21	4	4
Yleinen liikuntatila	1	0,2	5	19	3	3
Yleinen sauna	2	0,5	4	3	2	2
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	2	1	3	4	3	3
Pienet yleiset uimarannat				11		
Yleiset altaat	3	1	8	8	6	6
Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	2	0,3	6	23	17	17
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	2 - 1	0,25	5	26	2	2
Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus ja muut koulut ja oppilaitokset	2	0,3	9	50	16	16
Vanhainkoti, vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt, Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö, muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen), Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt, Muut yksiköt	2	0,3	6	30	11	11
Perhekodit, lastenkodit, koulukodit, nuorisokodit, muut lastensuojeluyksiköt	2	0,3	6	7	5	5
Solarium	2	0,2	3	1	0	0
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2 - 1	0,25	4	26	11	11
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	3	1 - 0,5	10	23	9	9
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	2	0,5 - 0,3	7	67	14	14
Elintarvikealan yrityksen käyttämä talousvesi			1,5	7	1	1
Vedenottamo tai talousveden tukkumyynti	3	2 - 1	6	5	0	0

Yhteensä

331

109

109

¹⁾ Huomioituna kohdekohtaiset riskinarvioinnit

Taulukko 7 tupakkalain valvonnan tarkastussuunnitelma: Valviran ohjeet tarkastustiheydestä ja työajan käytöstä kohdetyyppien valvontaan, kohteiden lukumäärä valvonta-alueella sekä tarkastussuunnitelma toimintatyyppikohtaisesti vuodelle 2024

Tupakkalain mukainen toimintatyyppi	Tarkastustiheys / v	Käytettävä aika (h) ¹⁾	Kohteiden määrä	Tarkastus-tarve 2024	Tarkastus-suunnitelma 2024
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito: Vähittäis- ja tukkumyynti	0,3 - 0,5	2	38	15	15
Tupakointikiellot ja -rajoitukset: Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3	2	2	0	0
Vuosittaiset tapahtumat, savuttomuus ja tupakan myynti	0,2	2	6	0	0
Leikkikenttien savuttomuus *	0	0,5	74	0	0
EU-rantojen savuttomuus	0	0,5	4	0	0
Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta Lääkelaki (395/1987)	0,3 - 0,5	1	21	13	13
Yhteensä			145	28	28

¹⁾ Tehdään aina muun tarkastuksen yhteydessä

3.2.3 Toteutus

Valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella tarkastettavat kokonaisuudet määräytyvät valvontakohteen tyyppin sekä toiminnan luonteen ja laajuuden mukaisesti. Lisäksi kokonaisuuteen vaikuttavat valvontakohteen edellisellä tarkastuksella havaitut epäkohdat/puutteet sekä valvonta-ajankohdan painopistealueet. Elintarvikevalvonnan kohteissa tarkastettavat kokonaisuudet poimitaan joko alkutuotannon elintarvikevalvonta –ohjeista tai rekisteröidyn elintarviketoiminnan tai hyväksytyyn elintarvikehuoneiston Oiva-arviointiohjeista. Kaikki Oiva-arviointiohjeissa esitetyt, toiminnassa/kohteessa sovellettavat asiat tarkastetaan kuitenkin vähintään kerran kolmessa vuodessa. Valvontasuunnitelman mukaisia terveyden- suojelu- ja tupakkavalvonnan tarkastukset tehdään ympäristöterveyden laatujärjestelmän mukaisesti.

Tarkastuksia tehdään valvontakohteissa, mutta myös valvontakohteeseen kuulumattomassa tilassa etä- ja/tai asiakirjatarkastuksina. Asiakirjatarkastuksia käytetään silloin, kun tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saavuteta lisäarvoa asian selvittämisessä. Asiakirjatarkastusta voidaan käyttää myös silloin, kun valvontakohteessa ei voida käydä tarkastuksella esimerkkinä voidaan mainita kotirauhan piirissä oleva ilmoitusvelvollinen toiminta.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia voivat olla esimerkiksi ympäristöhygieniaan, meluun tai savuun liittyvät valitustarkastukset, ruokamyrkytyspäilyyn liittyvät tarkastukset tai talousveden häiriötilanteisiin liittyvät tarkastukset. Edellä mainittuja tapauksia varten ympäristöterveyden laatujärjestelmässä on toimintaohjeet. Valvontasuunnitelman ulkopuolisiin tarkastuksiin kuuluvat myös asumisterveysvalvonnan tarkastukset, joihin on ympäristöterveyden laatujärjestelmässä tarkastusohje ja lomake.

Kaikista virallisen valvonnan tarkastuksista laaditaan hallintolain (39 §:n 2. mom.) mukainen tarkastuskertomus, joka toimitetaan asianosaisille mahdollisimman nopeasti tarkastuskäynnin jälkeen. Tarkastuskertomusten laadintaan käytetään VATI-tietojärjestelmää. Tarvittaessa valvojan viranomaisen on tehtävä hallintopäätöksiä hallintolain 7. luvun mukaisesti. Myös hallintopäätökset viedään VATI-järjestelmään.

Valvonnan perusteella on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin ja toimenpiteisiin aina ja viipymättä, kun siihen on aihetta. Elintarvike-, terveydensuojelu- tai tupakkavalvonnan alaista toimintaa harjoittavalla toiminnanharjoittajalla on velvollisuus ja vastuu korjata niin omatoimisesti havaitut kuin viranomaisen havaitsemat epäkohdat ja puutteet. Mikäli valvontatyössä annetaan korjauskehotuksia ja/tai käytetään pakkokeinoja, varmistetaan, että toiminnanharjoittaja ryhtyy korjaamaan tai poistamaan havaitut säädöstenvastaisuudet (jälkivalvonta).

Tarkastuksista ilmoittamisessa noudatetaan hallintolain (434/2004, 39§ 1. mom.) säädöksiä. Elintarvike- ja tupakkavalvonta suoritetaan pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Eri-tyisestä syystä (esim. kohteen edustajan läsnäolo on välttämätöntä tarkastustilanteessa) tarkastuksesta voidaan ilmoittaa etukäteen. Terveysturvallisuuden valvonnan tarkastukset tehdään ennalta ilmoittaen ja asianomaiselle varataan mahdollisuus osallistua tarkastukseen.

3.3 Näytteenotto, ulkopuoliset asiantuntijat ja käytettävät laboratoriot

3.3.1 Talous- sekä allas- ja uimaveden ennalta suunniteltu näytteenotto

Talousveden laadun säännölliset valvontatutkimukset ja vähimmäistutkimustiheydet on määritelty Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa talousveden laatuvaatimuksista ja

valvontatutkimuksista (1352/2015) sekä asetuksessa pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001). Allasvesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty asetuksessa uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002). Uimavesien laatu- ja näytteenottovaatimukset annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (354/2008) ja asetuksessa (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta.

Talous- ja uimaveden viranomaisnäytteet otetaan edellä mainittujen asetusten vähimmäisvaatimusten mukaisesti (Liite 2). Näytemäärät ja tutkittavat muuttujat on yksityiskohtaisesti sisällytetty talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualuiden ja uimarantojen näytteenottosuunnitelmiin sekä uimahallien ja kylpylöiden valvontatutkimusohjelmiin.

3.3.2 Talous- sekä allas- ja uimaveden näytteenottaja

Talous- sekä allasveden näytteenoton hoitaa pääsääntöisesti ulkopuolinen, pätevä (henkilösertifioitu) laboratorion näytteenottoja. Asetuksen (401/2001) mukaisten talousvesikohteiden näytteenotosta on kilpailutettu sopimus, josta tiedotetaan asetuksen soveltamispiiriin kuuluvia talousvettä toimittavia laitoksia ja elintarvikehuoneistoja. Asetuksen soveltamispiiriin kuuluvalla toimijalla on mahdollisuus poikkeusluvalla ottaa talousvesinäyte omatoimisesti ja toimittaa näyte tutkittavaksi terveydensuojelulain (49 a §) vaatimukset täyttämään tutkimuslaboratorioon. Tilanteissa, joissa jokin muu kuin laboratorion tai viranomaisen edustaja suorittaa näytteenoton, varmistetaan ohjeistuksin, että näytteenottaja tuntee näytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet.

Uimaveden näytteenoton hoitaa terveydensuojelun tehtäviä hoitava viranhaltija.

3.3.3 Ennalta suunniteltu elintarvikevalvonnan näytteenotto ja näytteenottaja

Elintarvikevalvonnan viranomaisnäytteenotossa noudatetaan komission asetuksen (EY N:o 2073/2005 elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista) vaatimuksia. Elintarvikevalvonnan valvontakohteissa, joissa ei ole noudatettu valvontakohteen omavalvonnan

näytteenottosuunnitelmaa, on viranomaisella mahdollisuus ottaa omavalvonnan valvomiseksi viranomaisnäytteitä, jotka ovat toiminnanharjoittajille maksullisia.

Näytteenoton hoitaa ulkopuolinen, pätevä (henkilösertifioitu) laboratorion näytteenottaja.

3.3.4 Muu näytteenotto ja mittaus

Näytteenottoa vaativia, yllättäviä tilanteita voivat olla esimerkiksi ruokamyrkytystilanteet ja talousveden häiriötilanteet. Näitä näytteitä voi ottaa joko viranomaisen oma edustaja tai ulkopuolinen pätevä (henkilösertifioitu) laboratorion näytteenottoja.

Ympäristöterveydestä tehdään tarvittaessa osana terveydensuojeluvalvontaa hiilidioksidi-, lämpötila-, kosteus, rakenteiden pintakosteus-, vedon (ilman liikkeen), rakenteiden pinta- lämpötilojen ja valaistusvoimakkuuden mittauksia sekä suuntaa antavia hetkellisen melun mittauksia. Mittauksiin on käytössä asianmukaisesti kalibroitu mittausväline ja mittaamisen tarvittava osaaminen.

Ympäristöterveydestä tehdään elintarvikelain mukaisesti tarvittaessa korvausta vastaan kansallisten elintarvikevalvonnan seuranta- ja valvontaohjelmien (esimerkiksi vierasainevalvontaohjelma) näytteenottoja.

3.3.5 Ulkopuoliset asiantuntijat ja laboratoriot

Terveydensuojeluvalvonnassa käytetään tarvittaessa ulkopuolista asiantuntijaa terveydensuojelulain (763/1994, 49. §) mukaisesti. Ulkopuolisen asiantuntijan pätevyydestä säädetään terveydensuojelulaissa (49 §:n 1. mom. 49 d§) ja Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015, 21 §).

Ilmajoen kunnan ja Kurikan kaupungin ympäristöterveyden valvonta tukeutuu soveltuvilta osin Seilab Oy:n ja Eurofins Ahma Oy:n laboratorion palveluihin. Tutkimuslaboratoriot ovat Ruokaviraston hyväksymiä/nimeämiä palvelemaan ympäristöterveyden viranomaisnäytteenottoa elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisin tutkimusmenetelmin.

Laboratorioiden hyväksyminen/nimeäminen ja niissä tarjottavat elintarvike- ja terveyden-
suojelulain mukaiset tutkimusmenetelmät tarkastetaan Ruokaviraston kulloinkin kyseessä
olevaa laboratoriota koskevista rekisteriotteista tai suoraan laboratorion kautta.

Laboratoriot toimivat sovittaessa virka-ajan ulkopuolella ja viikonloppuisin erityistilanteita
varten. Nopeaa reagointia vaativissa tilanteissa laboratorioon otetaan yhteyttä viipymättä.
Laboratorioiden kanssa pidetään tarvittaessa neuvotteluita ja palavereita.

3.4 Valvonnan painopistealueet

3.4.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2021–2024 (Ruokavi-
rasto) osassa kaksi määrittellään ohjelmakauden kehittämisteemat ja toimenpiteet, valvon-
nan painopisteet, valvontakauden kehittämisteemojen päämäärien saavuttamiseksi. Kun-
nan elintarvikevalvonnalla on tehtäviä painopisteiden toteutuksessa (Taulukko 8).

Taulukko 8 elintarvikevalvonnan painopistetyön tehtävät kunnassa

Kehittämisteema	Painopiste	Kunnan elintarvikevalvonnan tehtävät
Tiedolla johtami- nen ja digitalisaatio	Valvontatulokset oh- jaamaan valvontaa	Toteuttaa painotettua valvontaa (suluissa Oiva-rivit) 1. Kunnossapito (2.2. ja 2.3.) 2. Puhtaanapito (3.1. ja 3.2.) 3. Markkinointi (13.3.) 4. Valtakunnallinen suolan ja ra- vintoarvomerkintöjen valvonta- projekti (13.1. ja 13.2.) 5. Lämpötilavalvonta (IEH 6.2. ja 6.4.) 6. Jäljitettävyys (16.1. ja 16.9.) 7. Takaisinvedot (16.6.)
	Valvojan työkalupakki	Osallistuu valvojan työkalupakki – painopisteen koulutuksiin ja hyö- dyntää koulutusten työkaluja val- vontatyössä.

	Kohteet valvonnan piiriin	Saattaa sellaiset toimijat valvonnan piiriin, jotka sinne lakisääteisesti ja Ruokaviraston ohjeistuksen mukaan kuuluvat, jatkuvasti. Tarkastaa aktiivisten kohteiden ja kohdetoimintojen ajantasaisuutta jatkuvasti. Koordinoi, ohjeistaa, viestii ja hyödyntää tuloksia jatkuvasti.
Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä	Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittäminen	Laatii painopisteen yhteenvedon, viestii tuloksista, osallistuu jatko-suunnitteluun Ruokaviraston koordinoimana.
	Kehitetään valmiutta torjua ja valvoa luomuun liittyviä petoksia	Kunnissa toteutetaan luomutuotteiden aitouden valvontaa (12.5 Luomutuotteiden aitous) tarvittaessa
Valmius ja kriisinhallinta	Pandemian opit ympäristöterveydenhuollossa	Arvioi painopistetyön onnistumista

3.4.2 Terveydensuojeluvalvonta

Valtakunnallisessa terveydensuojeluvalvonnan valvontaohjelmassa (Valvira 2022, 19–26) annetaan ohjelmakaudelle terveydensuojelun painopisteiksi omavalvonnan tukeminen sekä elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö. Kunnan terveydensuojelussa tehdään useita toimenpiteitä painopisteiden toimeenpanemiseksi (Taulukko 9).

Taulukko 9 terveydensuojeluvalvonnan painopistetyön tehtävät

Painopiste	Kunnan terveydensuojelun toimenpiteet
Omavalvonnan tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> - Toiminnanharjoittajien omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa. - Toiminnanharjoittajien tukeminen terveyshaittaa aiheuttavien riskien tunnistamisessa esimerkiksi ohjein ja lomakkein. - Valvontatarkastuksilla toiminnanharjoittajaa pyydetään selvittämään, miten toimintaan vaikuttavat riskit on tunnistettu, miten niiden vakavuus on arvioitu ja mitä riskien hallintakeinoja on otettu käyttöön. - Toiminnanharjoittajien tukeminen valvontakohteen esitietokyselyn tulosten pohjalta sekä tarkastuskäynneillä.

	<ul style="list-style-type: none"> - Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen tarvittaessa. - Water Safety Plan (WSP) –työkalun käyttäminen apuvälineenä toimintaympäristön seurannan, riskinarvioinnin ja muun omavalvonnan suunnittelemisessa.
<p>Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ennaltaehkäisevän terveydensuojelun tehtävät (näkökulmat, havainnot, kannanotot, lausunnot, yhteistyöryhmät) yhteistyössä rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun, kaavoituksen, sosiaali- ja terveydenhuollon ja/tai alkoholihallinnon kanssa. - Häiriötilanteisiin varautumisen tehtävät: valmiussuunnittelu, varautuminen, häiriötilanneharjoitukset, suunnitelmien yhteensovittaminen pelastusviranomaisen, yhteistoiminta-alueen kuntien, ELY-keskuksen, puolustusvoimien, aluehallintoviraston, terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen, terveydenhuollon ja/tai laboratorioden kanssa tarvittaessa. - Terveyshaittaepäilyjen selvittäminen savuhaitta-, meluvalitus-, tuulivoiman terveysvaikutusten ja radonturvallisen rakentamisen tapauksissa tarvittaessa ympäristönsuojelun, rakennusvalvonnan, alkoholihallinnon, säteilyturvakeskuksen ja/tai terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen kanssa yhteistyössä. - Yhteistoiminta-alueen epidemiaselvitystyöryhmän toiminta tartuntataudeissa, epidemioissa ja varautumisessa. - Sisäilmaryhmätyöskentely rakennusten terveellisyyden seurannassa kiinteistö- ja/tai kuntakohtaisesti. - Moniammatilliset tarkastukset kouluissa ja päiväkodeissa.

Terveydensuojeluvalvonnassa talousveden valvontaa koskevassa lainsäädännössä tapahtuneet lainsäädännön muutokset työllistävät ympäristöterveyspalveluiden talousvesivalvonnan henkilöitä merkittävästi myös vuonna 2024. Ympäristöterveyspalveluiden yhteistoiminta-alueella on runsaasti talousvettä toimittavia talousvesilaitoksia, jotka vaativat runsaasti terveystarkastajien työpanosta ohjaukseen ja neuvontaan, lakisääteisten näytteenottosuunnitelmien ja valvontatutkimusohjelmien päivittämiseen sekä ajankäyttöä erityisesti talousveden tutkimustulosten raportointiin. Kaikki talousveden tutkimustulokset tulee lain vaatimien valvontatoimien mukaisesti siirtää valvonnan tietojärjestelmään (VATI). Analyysitulokset tulee muun muassa hakea, tarkistaa ja luokitella tietojärjestelmässä. Lisäksi talousvesivalvonnan työpanosta käytetään siihen, että talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualuiden paikatietoaineistot saadaan lainsäädännön vaatimusten mukaisiksi.

3.4.3 Tupakkavalvonta

Valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman vuosille 2020–2024, päivitys v.2023–2024 (Valvira) mukaisesti ohjelmakauden painopisteet ovat omavalvonnan tukeminen, yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa, laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö sekä tuote- ja markkinoinnin valvonta. Tupakkalain mukaista valvontaa tekevällä viranomaisella on omat tehtävänsä painopistetyössä (Taulukko 10).

Taulukko 10 tupakkavalvonnan painopistetyön tehtävät

Painopiste	Kunnan tupakkavalvonnan tehtävät
Omavalvonnan tukeminen	Toiminnanharjoittajien omavalvonnan riittävyyden ja toimivuuden varmistaminen ohjauksella ja valvontatarkastuksin. Auttaa parantamaan toiminnanharjoittajien omavalvonnan laatua, lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia
Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa	Osallistutaan tarvittaessa ehkäisevää päihdetyötä harjoittavien tahojen toimintaan paikallisesti ja alueellisesti tuomalla esiin tupakkavalvonnassa havaittuja asioita ja kehityssuuntauksia.
Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö	Tehdään Valviran kanssa yhteistyötä ja yhtenäistetään valvontakäytäntöjä erityisesti kunnan ja Valviran päällekkäisissä valvontatoimivalloissa lainsäädännön ja valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti.
Tuotevalvonta	SUP-direktiivi edellyttää tupakkatuotteita ja suodattimia koskevia merkintävaatimuksia, joita koskevista mahdollisista puutteista ilmoitetaan jätelain valvontaviranomaisena toimivalle Turvallisuus- ja Kemikaalivirastolle (Tukes) tarvittaessa. Tupakkalain muutosten, pakkausten ja tuotteiden ulkoasun yhdenmukaisuuden sääntely, valvonta osaksi myyntipaikkojen valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät siirtymäajan jälkeen 1.5.2023. Ohjausta ja neuvontaa tehdään koko vuosi.
Markkinoinnin valvonta	Tarkastusten yhteydessä käydään läpi myyntipaikan mahdolliset verkko- ja sosiaalisen median sivut ja puututaan mahdollisiin markkinointikieltoa rikkoviin mainonnallisiin elementteihin.

	Viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen lainsäädännön vaatimusten ja valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti.
--	--

3.5 Valvonnasta perittävät maksut

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnasta peritään vuosittain laskutettavia, veroluonteisia perusmaksuja. Tupakkalain alaisissa kohteissa peritään myyntipistekohtainen, veroluonteinen valvontamaksu.

Ympäristöterveydessä peritään maksu kaikista suoritteista, joista se on mahdollisuus periä. Perittävät maksut perustuvat lakiin. Suoritteisiin perustuvien maksujen suuruus laskeaan todellisista kustannuksista. Ympäristöterveyden maksullisia suoritteita ovat esimerkiksi hakemusten ja ilmoitusten käsittely, valvontakohteiden suunnitelmalliset tarkastukset sekä määräysten ja kieltojen noudattamisen valvomiseksi tehtävät tarkastukset.

Maksujen perimiseksi ympäristöterveyslautakunta hyväksyy vuosittain ympäristöterveyden valvontasuunnitelman ja maksutaksan. Valvontasuunnitelma ja maksutaksa asetetaan Kurikan kaupungin ympäristöterveyden Internetsivuille nähtäväksi.

LIITE 1 Ympäristöterveydenhuollon keskeisin lainsäädäntö ja ohjeistus

Elintarvikelaki (297/2021)

Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)

Eläinsuojelulaki (247/1996)

Eläintautilaki (76/2021)

Hallintolaki (434/2003)

Julkisuuslaki (621/1999)

Kuntalaki (410/2015)

Laki kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003)

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Terveydensuojelulaki (763/1994, muutos 140/2021)

Tupakkalaki (549/2016)

Yleinen tietosuoja-asetus ((EU) 2016/679)

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)

Läkelaki 395/1987

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625, annettu 15. päivänä maaliskuuta 2017, virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvienterveyttä ja kasvin-suojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta

LIITE 2 Talous- ja uimaveden näytemäärät

Talousvesi 1352/2015

Vedenjakelualueelle toimitettavan tai tuotettavan veden määrä (m ³ /vrk)	Näytteiden määrä vuodessa vähintään		Kohteiden lukumäärä yhteensä	Näytteitä (ei sisällä uusintoja) kpl
	Jatkuva valvonta	Jaksottainen seuranta		
10–100	2	1	17	51
101-1000	4	1	3	15
1001-2000	7	2	3	27
Yhteensä			23	93

Talousvesi 401/2001

Vedenjakelualueelle toimitettavan tai tuotettavan veden määrä (m ³ /vrk)	Näytteiden määrä vuodessa vähintään	Kohteiden lukumäärä yhteensä	Näytteitä (ei sisällä uusintoja) kpl
7– <10	1	18	18
4–7	0,5	16	10
<4	0,3	25	8
Yhteensä		59	36

Allasvesi 315/2002

Altaat lukumäärä	Jokaisesta altaasta 4 + 2 näytettä / vuosi ja 1 lisänäyte/allas 5 000 ja 10 000 käyntikertaa kohti (kpl yht)
18	270

Uimarantavesi 177/2008

Rantojen lukumäärä	Yksi uimavesinäyte otetaan noin kaksi viikkoa ennen kunkin uimakauden alkua. Tämän näytteen lisäksi on aina otettava ja analysoitava vähintään kolme näytettä uimakauden aikana
4	16

Uimarantavesi 354/2008

Rantojen lukumäärä	Uimakauden aikana on aina otettava ja analysoitava vähintään kolme näytettä.
11	33

	Kohteiden lukumäärä	Näytteiden lukumäärä
Kaikki yhteensä	115	448